



SPORUN AHLAKİ OLGUNLUK DÜZEYİNE ETKİSİ

THE EFFECT OF SPORTS ON MORAL MATURITY

Yunus Emre BÜYÜKBASMACI

Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Entitüsü, Spor Yöneticiliği Bölümü, Konya/Türkiye

ORCID Number: <https://0000-0003-1090-3273>

Doç.Dr. Murat ERDOĞDU

Selçuk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, Konya/Türkiye

ORCID Number: <https://0000-0002-5324-2236>



ÖZET

Bu çalışmanın amacı, spor yapma durumunun bireylerdeki ahlaki olgunluk seviyesine olan etkisini incelemektir. Çalışmada veri toplama aracı olarak, Şengün ve Kaya (2007) tarafından geliştirilen "ahlaki olgunluk ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek toplam 66 sorudan oluşmaktadır. Çalışmanın örneklem seçiminde, gelişigüzel (rastgele) örneklem seçim yöntemi kullanılmıştır. Anket sosyal medya ve whatsapp iletişim ağı gruplarında paylaşılmıştır. Ankete toplam 144 kişi katılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlemesinde SPSS 21 paket programı kullanılmıştır. Değişkenlerin analizinde "normallik testi" gerçekleştirildikten sonra elde edilen sonuçlara göre; "tek yönlü anova" "bağımsız örneklem t" ve "tukey testi" uygulanmıştır. Çalışma öncesi beş farklı H0 ve H1 hipotezi kurulmuş ve test edilmiştir. Çalışmada yapılan analizler sonucunda, toplam beş değişkenden ikisinde anlamlı üçünde ise anlamsız farklılık tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: lisanslı sporcu, fiziksel aktivite, ahlaki olgunluk

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the impact of sports on the level of moral maturity in individuals. The study used the "moral maturity scale" developed by Şengün and Kaya (2007) as a data collection tool. The scale consists of a total of 66 questions. In the sample selection of the study, random (random) sample selection method was used. The survey was shared, social media and whatsapp communication network groups. A total of 144 people participated in the survey. The SPSS 21 package program was used to analyze the obtained data. In analysis of variables were used "tukey test" and "one-way anova" "independent sample t" according to the results obtained after the normality test. Prior to the study, five different H0 and H1 hypotheses were established and tested. As a result of the analyzes made in the study, a meaningful difference was found in two of the five variables in total, and a meaningless difference was found in three.

Key words: licensed athlete, physical activity, moral maturity

1. GİRİŞ

Ahlak Kavramı; "doğruyu yanlış olandan ayırt etmek, bu ayrıma göre davranmak, erdemli olarak isimlendirilen davranışlarla onur duygusunu tatmak ve kişinin eylemleri için utanç ya da suçluluk duyabilmek yeteneği olarak ifade edilebilir" (Güngör, 2000). Bir kimsenin iyi niteliklerini veya kişiliğini ifade eden tutum ve davranışlar bütünüdür. Sosyal toplum açısından değerlendirildiğinde, bireylerin uymak zorunda bulundukları eylem ve davranış bütünü olarak tanımlanabilir. Olgunluk kavramı ise kişinin, herhangi bir özelliğinde ya da tüm özelliklerinde yapı ve işlev açısından yetişkinliğe özgü olan düzeye ulaşması olarak ifade edilebilir. Olgunluğun özelliklerini açmak gerekirse, olayları geniş bir açıdan değerlendirebilen, her tür olay hakkında yeterli derecede tasavvur yapabilen, gereği kadar gelişmiş saygın kimseler olarak tanımlamak mümkündür. "Ahlaki olgunluk ise ahlaki duygu, düşünce, yargı, tutum ve davranış bakımından yetkin ve zirvede olma durumu olarak ifade edilebilir" (Çekin, 2013). Kişilerin ahlaki anlamda gereği kadar gelişmiş, yetkin konuma erişmiş halidir. "Bununla birlikte farklı çalışmalarda ahlaki olgunluk kavramı ile ilişkilendirilebilecek bazı kavramlar görülmektedir" (Tekin, 2017). Bu kavramlar "insan-ı kâmil (İbn Adi, 2013), olgun ahlak / tehzib'ül-ahlâk (İbn Miskevey, et-Tûsî vd., 2013), ahlaki bütünlük (Ryan & Bohlin, 1999), ahlaki yargı olgunluğu (Kohlberg, 1995), ahlaki uzmanlık (Narvaez, 2006), ahlaki örneklik (Walker & Pitts, 1998)." olarak ifade edilebilir. "Ahlak kavramını spor alanında incelediğimizde, ise bu kavram sporda sportmenlik olarak isimlendirilebilir" (Efek ve ark., 2018). Sportmenlik, bir spor müsabakasında oyunun kurallarına uymaktan da öte, disiplinli ve istikrarlı, rakibe saygılı, saha olaylarını sağduyu ile karşılayabilen, belli bir davranış tarzını sergilemek olarak bilinmektedir. Sportmenliğe yani ahlaki olgunluğa başlıca kurallarına aşağıdaki maddeler örnek gösterilebilir;

- ✓ Oynanan müsabaka ya da oyunun kurallarına ahlaki olgunluk ile birlikte harfiyen uymak.
- ✓ Rakibi bir düşman olarak değil, oyunun bir parçası olarak görmek.
- ✓ Galibiyet ya da zaferi hiç bir zaman kötüye kullanmamak ve en önemlisi kaybedenin yerine kendini koyabilmek.
- ✓ İyi mücadele sergileyeni ve kazananı, karşı taraf da olsa takdir ve tebrik etmek.
- ✓ Kişiye ya da takımına nasıl bir saygı gösteriliyorsa, karşı takım ve oyuncusuna aynı saygıyı göstermek.
- ✓ Hataları kabul etmek ve başkalarında suç aramamak.
- ✓ Maçın hakemine ve verdiği kararlara olgunlukla saygı duymak, sportif olaylarda kötü niyet aramamak.
- ✓ Etrafindakileri daha iyi bir oyun için cesaretlendirmek ve en önemlisi de kazanıp, kaybettiğini değil, o oyunu nasıl oynadığını unutmamak.

Sportmenliğe ve sporda ahlaki olgunluğa karşı bir de örnek vermek gerekirse; 2 Haziran 2012 Ohio Liselerarası Atletik Kurumu'nun düzenlediği 3200 metre koşusunda Meghan Vogel adlı atlet, aynı gün sabahında 1600 metrede altın madalya kazanmıştır. 3200 metrede de ikinci sırada koşan Vogel, önündeki koşucunun finiş çizgisine yakın bir yerde artık daha fazla gücünün kalmadığını görür. Yanından geçip gidebilir, ama Vogel bir saniye bile düşünmeden, diğer koşucuyu omuzlar ve finiş çizgisine kadar onu taşır. Vogel sadece şunu der: "Yarışı benden önce bitirmeyi haketmişti." Sporun ahlaki olgunluğa olumlu etkisi var mıdır? Spor yapan bireylerin ahlaki olgunluk skorları fazla mıdır? Spor yapma durumu ahlaki olgunluk düzeyini yükseltir mi? gibi sorulara cevap bulmak için bu makale hazırlanmıştır. Araştırma için beş farklı hipotez geliştirilmiş ve yanıt aranmıştır.

2. SPORDA AHLAKİ OLGUNLUK

Spor belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdi veya grupla boş zaman ya da tüm zamanı alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı, sosyalleştirici, ruh ve fiziği geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir kavramdır (İnal, 2015). Spora sadece çeviklik, eğlence ya da kas geliştirme ve fiziksel güzellik sağlama aracı olarak bakmak yanlıştır. Spor faaliyetleri içerisinde yer alan kişi, sadece fiziksel özelliklerini yükseğe taşıyıp bu özelliklerini kullanan kişi değildir. "Spor, aynı zamanda organik mekanizma aracılığıyla ruh ve karakter üzerine etkin bir rol oynayan önemli bir ruhsal terbiye yöntemidir" (Evli, 2018). Spor; bedensel gelişimin yanında, irade, akıl, zekâ, duygu, oto kontrol, özel bir ahlaki kaygının ve yaşama tutumunun topyekün işlevsel olması gereken bir kavramdır. Sporcu, sportif başarı mücadelesinin yanında ahlaki değerler ortaya koyma noktasında da mücadele vermektedir (Erdemli, 2002). Sporunun ahlaki değerler açısından da mücadele vermesi kişinin ahlaki olgunluk düzeyini olumlu etkileyecektir. Nitekim sporcular müsabakalarda ahlaki olgunluk davranışları göstermediği zamanlarda oyundan ihraç edilme gibi cezalarla karşı karşıya kalacaktır. Toplumdaki her birey gibi sporcuların da uymak zorunda oldukları ahlak kuralları bulunmaktadır. Örneğin bu kurallar, kazandığında ve kaybettiğinde rakibi tebrik edebilme, sporun bir oyun olduğu, kazanma ve kaybetmenin ikinci planda yer aldığı bilincine sahip olma, oyun içerisinde dürüstlükten ayrılmama ve ona göre davranma şeklinde oluşabilir. "Bu nedenle sportif faaliyetler ve spor eğitimi sadece sporcuların fiziksel kapasitelerini en üst düzeye çıkarma çabası şeklinde değil, ahlaki değerlere bağlı kalarak mücadele edilmesi gerektiği yönünde de eğitilmelidir" (Tanrıverdi, 2012). Klasik Çağ Atina eğitim sistemi; özellikle gençlerin spor eğitimi yoluyla fiziksel, zihinsel, ruhsal, sosyal ve ahlaki gelişimlerini sağlamaya yönelik faaliyetlerden oluşmaktaydı" (Evli, 2018).

2.1. Fair-Play

Fair-Play kavramı Türkçe'ye adil-dürüst oyun olarak çevrilmektedir. İsminden de anlaşılacağı gibi Fair-Play kavramı sportif etkinlik, yarışma ve müsabakalarda doğruluk, dürüstlükten ayrılmamaya verilen isimdir. Fair-Play, sporda kurallara uymaktan da öte belli bir davranış tarzını sergileyen bir terimdir. Saha içinde ve dışında, adil yarışma, saygı, arkadaşlık, takım ruhu, eşitlik, dopingsiz spor, dürüstlük, dayanışma, hoşgörü, özen gösterme, mükemmellik ve eğlence gibi yazılı ve yazılı olmayan kurallara saygı Fair-Play'in yapı taşlarıdır (Fairplaycommitte, 2020). Veya tüm bunların da üstünde kişisel çıkarları ve hırsları bastırarak yaşamda üstün insan ruhunu ortaya koymaktır. Fair-Play kavramını tanımlarken bazı temel unsurlar dikkate alınmalıdır. "Bu unsurlar, oyun kurallarını tanıma ve saygı gösterme, rakiplerle doğru iletişim, herkes için eşit şart ve fırsatların gözetilmesi, galibiyet için her şeyi mübah görmekten kaçınma, galibiyet ve mağlubiyette onurlu davranma gibi esaslardan oluşur" (Boixados, Tooregrosa, Valiente, 2004). Fair-Play bilinci, sportif etkinlik, yarışma ve müsabakalarda sportmenlik dışı davranışları önlemektedir. Gerek saha içerisinde gerekse saha dışında

gerçekleşen, sportmenlik ruhuna aykırı davranışların en aza indirilmesinde Fair-Play bilincinin kazanılması oldukça önemlidir (Şahin, 2016). Fair-Play davranışına örnek vermek gerekirse; Dünya Fair-Play büyük ödülü, Baron Pierre de Coubertin ödülünü (Davranış dalında) kazanan ilk Türk sporcusu olan İsmet Karababa'nın ödüle uzanan hikayesi anlatılabilir. İsmet Karababa Derbentspor forması giyerken, 1982 yılında küme düşmeme iddiasıyla Çumraspor karşılaşmasına çıkarlar. Maçta dakikalar 41'i gösterdiğinde Karababa'nın koruduğu kalede karambol olur. Çumraspor oyuncuları gol diye sevinirken, Derbentspor oyuncuları top çizgiyi geçmedi gibi söylemlerde bulunurlar. Herkes hakemin etrafındayken maçın hakemi Sabri Demir, kaleci İsmet Karababa'ya topun çizgiyi geçip geçmediği ile ilgili pozisyonu sormaya gider. Karababa yanıt olarak "Hocam, top çizgiyi geçti, kurtaramadım yanıtını verir. Hakem gol kararı verir. Karşılaşma 1-0 sona erer. Derbentspor yediği bu golle küme düşer. Dönemin Konya Gençlik ve Spor il müdürü Bahtiyar Demir, bu olayı Türkiye Milli Olimpiyat Komitesine (TMOK) bildirir. CİFP konseyi ittifakla İsmet Karababa'yı Fair Play'in en büyük ödülü Baron Pierre de Coubertin ile 1983 yılında Fransa'nın başkenti Paris'te ödüllendirir.

Fair-play kavramının gelişim çizgisinin başlangıcı, ilk olarak spor diline 18. yüzyılda girmiştir. "Günümüz Fair-Play prensiplerinin sistematik temelleri ise, 19. yüzyılda İngiltere'de atılmıştır. 18. Yüzyıl sonu, 19. Yüzyıl başlarında İngiliz kolejlerinde kullanılmaya başlanan fair play, İngiliz öğrencilerin takım içinde karşı tarafı sayması ve dürüstçe mücadele ederek, yenilgiyi soğukkanlılıkla ve olgunlukla karşılamasının öğrenilmesi amacını gütmekteydi" (Arıpınar ve Donuk, 2011). "Türkiye'de ise Fair Play'e ilişkin ilk kurumsal yapılanma, 1981'de Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (TMOK) bünyesinde oluşturulan Fair Play Komisyonu'dur" (Yıldıran, İ. 2004). TMOK Fair play komisyonu 1983'ten itibaren Türkiye Fair Play ödülünü kazanan sporcuları Uluslararası Fair Play Konseyi'ne bildirmeye başladı. "1993'te, Uluslararası Olimpiyat Komitesi statüsüne uygun bir Fair Play yönetmeliğinin hazırlanmasıyla, "ülke çapında Fair Play ruhunun yayılması, anlaşılması ve ödüllendirilmeye layık olanların belirlenmesi" görevlerini üstlenen TMOK Fair Play Konseyi kuruldu" (Yıldıran, İ. 2004). Kurulan konseyle birlikte 1994'ten itibaren Fair Play ödülleri, "davranış", "kariyer" ve "tanıtım" dallarında ayrı ayrı verilmeye başlandı. Her dalda ödüller, Büyük Ödül (Fair Play heykeli ve diploma), Şeref Diploması (Fair Play gümüş plaketi ve diploma) ve Kutlama Ödülü (Fair Play bronz plaketi ve diploma) olarak detaylandırıldı (Olimpiyat Dünyası 1, 1995). TMOK Fair Play Konseyi, Fair Play'in sadece spora ilişkin bir kavram olmadığından hareketle, 1998'den itibaren, toplumsal olaylarda yer alan örnek kişi ve kurumları da Fair Play açısından değerlendirmeye başladı (Olimpiyat Dünyası 14, 1999). Ardından, 1999 Türkiye Fair Play ödülleri, Toplumsal ve Sportif Fair-Play ödülleri olmak üzere iki ana başlık altında toplandı.

Fair-Play başlığını özetlemek gerekirse; spor ahlakı, olgunluğa etki etmekte midir sorusuna bir cevapta Verdager ve ark. (2017) tarafından kaleme alınan çalışmada; "Spor, iyileştirme, bütünleşme, farklı kapasitelere sahip insanlara saygı, hoşgörü, işbirliği ve fair play gibi kişisel ve sosyal gelişimin pratik değerlerini aktarmak için uygun bir araç olarak görülmüştür" ifadeleriyle yer verilmiştir (Verdager, Ramon, Rotger, Mas, 2017). Fair-Play ruhunu ahlaki olgunlukla eşdeğer bir anlayış olarak görmek gerekirse verdager ve arkadaşlarının ifadesi sporun ahlaki olgunluğa artırmada bir araçtır ifadeleriyle özetlemek mümkündür.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma "nicel" araştırma yönteminde "anket" tekniği kullanılmış "nedensel karşılaştırma modeli" kullanılarak hazırlanmıştır. Araştırmanın örneklemeleri seçilirken ise "olasılığa dayalı olmayan" (yargısal) örneklem seçim yöntemlerinden "gelişigüzel (rastgele) örneklem" seçim tekniği uygulanmıştır.

3.2. Evren-Örneklem (Araştırma Grubu)

Araştırmanın evrenini spor yapan ve yapmayan tüm bireyler oluşturmakta, örneklemelerini ise gelişigüzel (rastgele) örneklem yöntemiyle seçilmiş bazı kişiler oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak, Şengün ve Kaya (2007) tarafından geliştirilen, 66 maddeden oluşan, beşli likert tipinde derecelendirilmiş Ahlaki Olgunluk Ölçeği kullanılmıştır.

Ölçeğin derecelendirilmesi, "evet, her zaman", "çoğu zaman", "ara sıra", "çok nadir", "hayır, hiçbir zaman" şeklinde düzenlenmiştir. Ölçeğin Olumlu olan 54 maddesine "evet, her zaman" seçeneğine 5 puan, "çoğu zaman" seçeneğine 4 puan, "ara sıra" seçeneğine 3 puan, "çok nadir" seçeneğine 2 puan, ve "hayır, hiçbir zaman" seçeneğine 1 puan verilerek ölçek puanlanmaktadır. Olumsuz olan 14 maddesine (4,7,15,16,17,18,29,33, 37,38,45, 62, 65,66) ise "evet, her zaman" seçeneğine 1 puan, "çoğu zaman"

seçeneğine 2 puan, “ara sıra” seçeneğine 3 puan, “çok nadir” seçeneğine 4 puan, ve “hayır, hiçbir zaman” seçeneğine 5 puan verilerek ölçek puanlanmaktadır (Şengün ve Kaya, 2007).

Ahlaki olgunluk ölçeğinin güvenirlik ve geçerlikle ilgili verileri, Samsun ili merkez liselerinden Mayıs-2007 ayında tesadüfi olarak seçilen 830 öğrenciden elde edildiği belirtilmiştir. Ölçeğin, test-tekrar test güvenirlik katsayısı 0,88 olarak, test-yarı test güvenirlik katsayısı 0,89 olarak, Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ise 0,93 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmadaki örneklem grubu için belirlenen iç tutarlılık katsayısı 0.92 olarak saptanmıştır (Şengün ve Kaya, 2007).

Ahlaki Olgunluk Ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 330 ($66 \times 5 = 330$), en düşük puan ise 66 ($66 \times 1 = 66$) puandır. Yüksek puan, yüksek ahlaki olgunluk düzeyinin; düşük puan ise düşük ahlaki olgunluk düzeyinin göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Şengün ve Kaya, 2007).

3.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada çeşitli değişkenler vasıtasıyla ahlaki olgunluk düzeyleri, gruplar arasında karşılaştırmaları yapılmış sporun ahlaki olgunluk düzeyine etkisini değerlendirilmiştir. Verilerin yorumlanmasında SPSS 21 Paket programı kullanılmıştır. Değişkenler arasında karşılaştırma analizleri yapılmadan önce doğru analiz yöntemini tespit etmek amacıyla normallik testi yapılmış çıkan sonuçlarda grupların normal dağıldığı tespit edilmiş, karşılaştırma analizlerinde parametrik testler kullanılmıştır. Cinsiyet, lisanslı sporcu, fiziksel aktivite, sigara kullanımı değişkenlerinde iki farklı bağımsız değişken bulunduğu için bağımsız örneklem t testi, yaş aralığı değişkeninde ikiden fazla bağımsız değişken bulunduğu için tek yönlü anova testi uygulanmıştır. Yaş aralığı değişkeninde anlamlı düzeyde farklılık görülmüş gruplar arasındaki anlam derecesini ölçmek amacıyla varyansların homojenlik testi ve tukey testi yapılarak gerekli değerlendirmeler yapılmıştır.

4. BULGULAR

Tablo 1. Değişkenlere Göre Normallik Testi

Cinsiyetiniz?			İstatistik	Std. Hata
Ortalama	Erkek	Skewness	-,859	,365
		Kurtosis	,166	,717
	Kız	Skewness	-,429	,239
		Kurtosis	,209	,474
Yaş aralığınız?			İstatistik	Std. Hata
Ortalama	25 yaş ve altı	Skewness	-,193	,357
		Kurtosis	-,349	,702
	26-45 yaş	Skewness	-,719	,269
		Kurtosis	,729	,532
	46 ve üzeri yaş	Skewness	,189	,512
		Kurtosis	-1,809	,992
Lisanslı sporcu musunuz?			İstatistik	Std. Hata
Ortalama	Evet	Skewness	-,491	,456
		Kurtosis	-,748	,887
	Hayır	Skewness	-,523	,223
		Kurtosis	,490	,442
Düzenli olarak sağlık amacıyla fiziksel aktivite yapıyor musunuz?			İstatistik	Std. Hata
Ortalama	Evet	Skewness	-,445	,299
		Kurtosis	,254	,590
	Hayır	Skewness	-,484	,269
		Kurtosis	,427	,532
Sigara kullanıyor musunuz?			İstatistik	Std. Hata
Ortalama	Evet	Skewness	-1,021	,414
		Kurtosis	,700	,809
	Hayır	Skewness	-,296	,228
		Kurtosis	,411	,453

Değişkenler arasında karşılaştırma yapılmadan önce normallik analizi yapılmıştır. Skewness ve kurtosis (çarpıklık ve basıklık) değerleri -2 ile +2 arasında değer alan değişkenler normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır (George ve Mallery, 2010). Buna göre; cinsiyet, yaş, lisanslı sporcu, fiziksel aktivite, sigara kullanımı değişkenlerinin *normal dağıldığı* tespit edilmiş ve karşılaştırma analizlerinde parametrik testler

kullanılmıştır. İki farklı bağımsız değişken için "Bağımsız Örneklem T" testi ve ikiden fazla bağımsız değişken için "Tek Yönlü Anova" testi kullanılmıştır.

H0: Cinsiyet değişkeni ile ahlaki olgunluk düzeyi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Cinsiyet değişkeni ile ahlaki olgunluk düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 2. Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T Testi ve Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

Cinsiyetiniz	Kişi Sayısı	Ortalama	P
Erkek	42	296,6190	,092
Kız	102	287,9216	

Cinsiyet değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem T testi sonucunda; erkekler ile kızların ahlaki olgunluk düzey skorları arasında, istatistiksel olarak *anlamsız* düzeyde bir farklılık tespit edilmiştir ($P>0,05$). Bu sonuçla H0 hipotezi kabul edilmiş, H1 hipotezi reddedilmiştir. Ortalamalara bakıldığında ise; örneklem grubundaki erkeklerin ahlaki olgunluk skoru (296,61) olarak belirlenirken, kızların ahlaki olgunluk skoru (287,92) olarak belirlenmiştir.

H0: Yaş değişkeni ile ahlaki olgunluk düzeyi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Yaş değişkeni ile ahlaki olgunluk düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 3. Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Anova Testi ve Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

Yaş aralığınız?	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	P
25 yaş ve altı	44	286,2727	22,46275	3,38639	,000
26-45 yaş	80	288,1500	22,97886	2,56911	
46 ve üzeri yaş	20	308,9000	18,38449	4,11090	
Toplam	144	290,4583	23,32977	1,94415	

Yapılan tek yönlü anova testi sonuçlarına bakıldığında grupların ortalamaları arasında istatistiksel olarak *anlamlı* düzeyde bir farklılık tespit edilmiştir ($P<0,05$). Bu sonuçla H0 hipotezi reddedilmiş, H1 hipotezi kabul edilmiştir. Puanlamalara bakıldığında ise; 25 yaş ve altı örneklemelerin ahlaki olgunluk skoru (286,27) iken 26-45 yaş arası örneklemelerin (288,15) 46 ve üzeri yaş örneklemelerin (308,90) olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı farklılık görüldüğü için varyansların homojenlik testi ve post hoc analizlerine gerek görülmüştür.

Tablo 4. Yaş Değişkenine Göre Varyansların Homojenlik Testi ve Tukey Testi

(I) Yaş aralığınız	(J) Yaş aralığınız	Anlam Farklılığı	Std. Hata	Tukey Testi P	Homojenlik Testi P
25 yaş ve altı	26-45 yaş	-1,87727	4,17695	,895	,948
	46 ve üzeri yaş	-22,62727*	6,00162	,001	
26-45 yaş	25 yaş ve altı	1,87727	4,17695	,895	
	46 ve üzeri yaş	-20,75000*	5,56365	,001	
46 ve üzeri yaş	25 yaş ve altı	22,62727*	6,00162	,001	,001
	26-45 yaş	20,75000*	5,56365	,001	

Yaş değişkenine göre yapılan varyansların homojenlik testine göre; grupların homojen dağıldığı görülmüştür. Bu analiz sonucuna göre yapılan tukey testi sonrasında; 25 yaş ve altı grubun, 26-45 yaş grubunun sonuçlarına göre *anlamsız* düzeyde bir farklılık tespit edilmiştir ($P>0,05$). 25 yaş ve altı grubun, 46 ve üzeri yaş grubu sonuçlarına göre ise *anlamlı* düzeyde bir farklılık tespit edilmiştir ($P<0,05$). 26-45 yaş grubunun, 46 ve üzeri yaş grubu sonuçlarına göre *anlamlı* düzeyde bir farklılık tespit edilmiştir ($P<0,05$).

H0: Lisanslı sporcu değişkeni ile ahlaki olgunluk düzeyi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Lisanslı sporcu değişkeni ile ahlaki olgunluk düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 5. Lisanslı Sporcu Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T Testi ve Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

Lisanslı sporcu musunuz?	Kişi sayısı	Ortalama	P
Evet	26	305,9231	,000
Hayır	118	287,0508	

Lisanslı sporcu değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem T testi sonucunda; lisanslı sporcular ile lisanslı sporcu olmayanların ahlaki olgunluk düzey skorları arasında, istatistiksel olarak *anlamlı* düzeyde bir farklılık tespit edilmiştir ($P<0,05$). Bu sonuçla H0 hipotezi reddedilmiş, H1 hipotezi kabul edilmiştir. Ortalamalara

bakıldığında ise; örneklem grubundaki lisanslı sporcuların ahlaki olgunluk skoru (305,92) olarak belirlenirken, lisanslı sporcu olmayan bireylerin ahlaki olgunluk skoru (287,05) olarak belirlenmiştir.

H0: Düzenli fiziksel aktivite değişkeni ile ahlaki olgunluk düzeyi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Düzenli fiziksel aktivite değişkeni ile ahlaki olgunluk düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 6. Düzenli Fiziksel Aktivite Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T Testi ve Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

Düzenli olarak sağlık amacıyla fiziksel aktivite yapıyor musunuz?	Kişi sayısı	Ortalama	P
Evet	64	292,4063	,372
Hayır	80	288,9000	

Düzenli fiziksel aktivite değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem T testi sonucunda; düzenli olarak sağlık amacıyla fiziksel aktivite yapanlar ile yapmayan bireylerin ahlaki olgunluk düzey skorları arasında, istatistiksel olarak **anlamsız** düzeyde bir farklılık tespit edilmiştir ($P>0,05$). Bu sonuçla H0 hipotezi kabul edilmiş, H1 hipotezi reddedilmiştir. Ortalamalara bakıldığında ise; örneklem grubundaki düzenli fiziksel aktivite yapan bireylerin ahlaki olgunluk skoru (292,40) olarak belirlenirken, düzenli olarak fiziksel aktivite yapmayan bireylerin ahlaki olgunluk skoru (288,90) olarak belirlenmiştir.

H0: Sigara kullanım değişkeni ile ahlaki olgunluk düzeyi arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Sigara kullanım değişkeni ile ahlaki olgunluk düzeyi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 7. Sigara Kullanım Değişkenine Göre Bağımsız Örneklem T Testi ve Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

Sigara kullanıyor musunuz?	Kişi Sayısı	Ortalama	P
Evet	32	295,4375	,172
Hayır	112	289,0357	

Sigara kullanım değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem T testi sonucunda; sigara kullananlar ile kullanmayan bireylerin ahlaki olgunluk düzey skorları arasında, istatistiksel olarak **anlamsız** düzeyde bir farklılık tespit edilmiştir ($P>0,05$). Bu sonuçla H0 hipotezi kabul edilmiş, H1 hipotezi reddedilmiştir. Ortalamalara bakıldığında ise; örneklem grubundaki sigara kullanan bireylerin ahlaki olgunluk skoru (295,43) olarak belirlenirken, sigara kullanmayan bireylerin ahlaki olgunluk skoru (289,03) olarak belirlenmiştir.

5. SONUÇ

Sporun ahlaki olgunluk düzeyine etkisini belirlemek ve çeşitli değişkenler vasıtasıyla ahlaki olgunluk seviyesinin anlamlı farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen çalışmaya toplam 144 örneklem katılım göstermiştir. Çalışma öncesi 5 farklı H0 ve H1 hipotezi kurulmuş ve yanıt aranmıştır. Bu araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Çalışmanın ilk değişkeni, cinsiyet bulgularına göre yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda erkekler ile kızların ahlaki olgunluk düzeyi skorları arasında, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık bulunamamıştır ($P>0,05$). Puanlamalara bakıldığında ise; örneklem grubundaki kızların ahlaki olgunluk skoru (287,92) olarak belirlenirken, erkeklerin ahlaki olgunluk skoru (296,61) olarak belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamasa da erkek bireylerin kız bireylere göre ahlaki olgunluk skoru daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde bu durumun aleyhinde de sonuçlar alındığı görülmektedir. Şavaş'ın yaptığı çalışmada (2019) "bayanların ahlaki olgunluk skoru (278,62), olarak belirlenirken erkeklerin ahlaki olgunluk skoru (276,17) olarak tespit edilmiştir" (Şavaş, 2019). Bu çalışmada bayan skorlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Gül'ün yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar görülmüştür. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ahlaki olgunluklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiş olup, bayanların ahlaki olgunluk düzey puanı (3,85) erkeklerin ahlaki olgunluk düzey puanı (3,71) olarak belirlenmiştir (Gül, 2019). Sonuç olarak; ahlaki olgunluk düzeyi cinsiyet değişkenine göre yapılan birçok çalışmada sonuçlar paralellik göstermemektedir. Bu durumda cinsiyet değişkeninin ahlaki olgunluk düzeyini etkilemediği kanısına varılabilir.

Çalışmanın ikinci değişkeni, yaş aralığı bulgularına göre yapılan tek yönlü anova testi sonucunda 25 yaş ve altı grubu, 26-45 yaş arası grubu ve 46 ve üzeri yaş grupları arasında ahlaki olgunluk skorları olarak, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık tespit edilmiştir ($P<0,05$). Puanlamalara bakıldığında ise; 25 yaş ve altı örneklem grubunun ahlaki olgunluk skoru (286,27) iken 26-45 yaş arası örneklem grubunun (288,15) 46 ve üzeri yaş örneklem grubunun (308,90) olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada yaş aralığı değişkeninin ahlaki olgunluk düzeyini anlamlı bir şekilde etkilediği görülmüştür. Bu sonuçlara göre en düşük ahlaki olgunluk seviyesinden en yükseğe göre sıralamada; 1. sırada 25 yaş ve altı grubu, 2. sırada 26-45 yaş arası grubu, 3. sırada ise 46 ve

üzeri yaş grubunun olduğu tespit edilmiştir. Yaş grubunun ilerledikçe ahlaki olgunluk seviyesinin arttığı anlaşılmaktadır. Yavuz Eroğlu (2018) yaptığı çalışma da 25-30 yaş grubunun ahlaki olgunluk puanlarını 253,08, 31-35 yaş grubu 256,21, 36-40 yaş grubu 256,14, 40 yaş üzeri grubu 260,36 olarak tespit etmiştir (Yavuz Eroğlu, 2018). Savaş'ın yaptığı çalışma da ise (2019), 18-19 yaş grubunun puanları 276,91, 20-21 yaş grubu 277,64, 22-23 yaş grubu 275,32, 24 yaş ve üzeri grubu 280,07 olarak belirlenmiştir (Savaş, 2019). Yavuz eroğlu ve Savaş'ın çalışmasında olduğu gibi birçok literatür çalışmasında da yaş durumu arttıkça ahlaki olgunluk düzeyinin de yukarı doğru eğilim gösterdiği görülmüştür. Özetle; yaş durumu ahlaki olgunluk düzeyini olumlu etkilemektedir. Bu çalışmada ve yapılan çalışmalarda genel olarak yaş durumu arttıkça ahlaki olgunluk seviyesi de artmaktadır.

Araştırmanın üçüncü değişkeni "lisanslı sporcu" değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda lisanslı sporcular ile lisanslı sporcu olmayan bireylerin, ahlaki olgunluk skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık belirlenmiştir. Puanlamalara bakıldığında ise; örneklem grubundaki lisanslı sporcu musunuz sorusuna evet yanıtını verenlerin ahlaki olgunluk düzeyi skoru (305,92) olarak belirlenirken, hayır yanıtı verenlerin ahlaki olgunluk düzeyi skoru (287,05) olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre lisanslı sporcu ahlaki olgunluk skorlarının lisanslı sporcu olmayan bireylere oranla çok daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu değerlendirmelerin sonunda lisanslı spor yapmanın ahlaki olgunluk düzeyini olumlu etkilediği sonucuna varılabilir. Sporcular müsabaka esnasında ahlaki açıdan olgunluk göstermek durumundadır. Ahlaki olgunluk göstermedikleri durumlarda hakem tarafından cezalandırılabilir. Ahlaki olgunluk davranışları müsabaka dışına da taşınarak hayatlarına yerleştirmeleri muhtemeldir. Sporun rekabet unsuru olması herkesçe bilinmektedir. Bu rekabet bazı durumlarda ahlaki olgunluğa zarar verse de, sporun ahlaki olgunluğa olumlu etkisi bu çalışmada belirlenmiştir.

Araştırmanın dördüncü değişkeni "fiziksel aktivite" değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda düzenli olarak fiziksel aktivite yapan bireyler ile düzenli olarak fiziksel aktivite yapmayan bireylerin, ahlaki olgunluk düzeyi skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$). Puanlamalara bakıldığında ise; örneklem grubundaki sağlık amacıyla düzenli olarak fiziksel aktivite yapıyor musunuz sorusuna evet yanıtını veren bireylerin ahlaki olgunluk düzeyi skoru (292,40) olarak belirlenirken, hayır yanıtı veren bireylerin ahlaki olgunluk düzeyi skoru (288,90) olarak belirlenmiştir. "Erdoğan'ın beden eğitimi ve spor öğretmenleri üzerinde yaptığı çalışmada düzenli olarak egzersiz yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ahlaki olgunluk puanları (281.75) iken düzenli olarak egzersiz yapmayan beden eğitimi öğretmenlerinin ahlaki olgunluk düzeyleri (277.98) olarak bulunmuştur" (Erdoğan, 2018). Erdoğan'ın gerçekleştirdiği çalışmada da anlamlı bir farklılık tespit edilemese de düzenli olarak egzersiz yapan bireylerin ahlaki olgunluk skorları daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak; düzenli olarak fiziksel aktivite yapma durumu ahlaki olgunluğu olumlu yönde etkilemekte olduğu söylenebilir. Literatürde benzer değişkenler tespit edilse de doğrudan fiziksel aktivite ve ahlaki olgunluk ilişkisini ölçen değişken yeteri kadar bulunamamıştır.

Araştırmanın beşinci değişkeni "sigara kullanım" değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda sigara kullanan bireyler ile sigara kullanmayan bireylerin, ahlaki olgunluk düzeyi skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık bulunamamıştır ($P>0,05$). Puanlamalara bakıldığında ise; örneklem grubundaki sigara kullanıyor musunuz sorusuna evet yanıtını veren bireylerin ahlaki olgunluk düzeyi skoru (295,43) olarak belirlenirken, hayır yanıtı veren bireylerin ahlaki olgunluk düzeyi skoru (289,03) olarak belirlenmiştir. Çalışma da beklenilmeyen bir sonuç çıkmıştır. Her ne kadar analiz sonucunda anlamsız bir farklılık tespit edilse de sigara kullanan bireylerin ahlaki olgunluk skoru, sigara kullanmayan bireylere göre az farkla üstün çıkmıştır. Literatürde bu çalışmanın sonuçlarına tezat sonuçlarda görülmektedir. Buna göre, ahlaki olgunluk toplam skorundaki 1 puanlık artışta sigara kullanım skoru yaklaşık 0,09 puan azalmaktadır. Bu azalış istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,001$) (Yıldırım ve Zengin, 2018). Bu çalışmada da anlamsız bir farklılık çıkmasından yola çıkarak sigara kullanım durumunun ahlaki olgunluk seviyesini kesin çizgilerle etkilemediği gözlenmektedir.

KAYNAKÇA

Arıpınar, E., Donuk, B. (2011). Spor yönetim ve organizasyonlarında etik yaklaşımlar- fair play. İstanbul. Ötüken Neşriyat.

Boixadós, M., Cruz, J., Tooregrosa, M., Valiente, L. (2004). Relationships among motivational climate, satisfaction, perceived ability, and fair play attitudes in young soccer players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 16(4), 301-317

Çekin, A. (2013). Öğretmen Adaylarının Ahlaki Olgunluk Düzeyleri, Kastamonu Eğitim Dergisi Cilt:21 No:3 Ss.1035-1048

Efek, E. Sivrikaya, Ö. ve Sadık, R. (2018). Spor Bilimleri Alanında Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Gelişim Düzeyleriyle Spor Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*. Vol:5 / Issue:29 Ss. 3895-3903.

Erdemli, A. (2002). Temel sorunlarıyla: spor felsefesi. İstanbul. E Yayınları.

Erdoğan, Ç. H. (2018), Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kişilik Özellikleri Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Ve Öğretmenlik Meslek Etiği Hakkındaki Görüşleri, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora tezi, Kayseri.

Evli, F. (2018). Üniversite Takımlarında Farklı Branşlardaki Sporcuların Ahlaki Olgunluk ve Sosyal Bütünleşme Düzeyleri. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Çorum.

Fairplay Committe. (2018). Erişim tarihi 10.09.2020. <http://www.fairplayinternational.org/what-is-fair-play->

George, D. Mallery, M. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.

Gül, G. (2019), Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Tutumları İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı Ve Eğitimi Anabilim Dalı Aile Danışmanlığı Ve Eğitimi Bilim Dalı. Yüksek lisans Tezi, İstanbul.

Güngör, E. (2000). Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul.

İbn Adî, Y. (2013). Tehzîb'ül-Ahlak. H. Kuşlu (çev.), İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay.

İbn-i Miskeveyh (2013). Tehzîb'ül-Ahlak. A. Şener, C. Tunç, İ. Kayaoğlu (çev.), İstanbul: Büyüyen Ay Yay.

İnal A. N. (2015). Beden Eğitimi ve Spor Bilimi, Nobel Akademik Yayıncılık, Konya.

Kohlberg, L. (1995). Die Psychologie der Moral Entwicklung. W. Althof (Her.), Sinzheim: Suhrkampf.

Narvaez, D. (2006). Integrative Ethical Education. M. K. Smetana (ed.). Handbook of Moral Development içinde, Mahwah: Erlbaum, 703-733.

Olimpiyat Dünyası, 1 (1995), "Olimpizm ve Sporun En Önemli Unsuru: Fair Play", s. 38.

Olimpiyat Dünyası, 14 (1999), "1998 Fair Play Ödülleri", s. 20-21.

Savaş, O. (2019), Üniversite Öğrencilerinde Ahlaki Olgunluk, Sosyal İyi Oluş Ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı. Yüksek lisans Tezi, İstanbul.

Şengün, M., Kaya M. (2007), Ahlaki olgunluk Ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 24(24-25), 51-64. [Elektronik Dergi], <http://dergipark.gov.tr/omuifd/issue/20295/215418>.

Tanrıverdi, H. (2012). Spor ahlakı ve şiddet. The Journal of Academic Social Science Studies, 5(8), 1071-1093.

Tekin, İ. (2017). Ahlaki Olgunluk Kavramı Üzerine Kuramsal Bir Çözümleme. İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi Cilt / Vol: 6, Sayı/Issue: 5, 2017 Sayfa: 2275-2298

Verdaguer, F.J.P., Ramon, J.C., Rotger, P.A.B., Mas, A.G. (2017). Does cheating and gamesmanship to be reconsidered regarding fairplay in grassroots sports? *Journal of Sport Psychology*, 26(3), 28-32.

Walker, L. J. & Pitts, R. C. (1998). Naturalistic Conceptions of Moral Maturity, *Developmental Psychology*, 34, 403-19.

Yavuz Eroğlu, S. (2018), Hakemlerin Ahlaki Olgunluk Ve Empati Düzeylerinin Karar Verme Stilllerine Etkisinin İncelenmesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Kütahya

Yıldıran, İ. (2004). Fair Play: Kapsamı, Türkiye’deki Görünümü Ve Geliştirme Perspektifleri. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Gazi BESBD), IX (2004), 4:3-16

Yıldırım, Y. V. ve Zengin, Y. (2018), Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem 2 ve Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü 2. Sınıf Öğrencilerinin Riskli Davranışlar Ölçeği ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği Skorlamalarının Değerlendirilmesi, Türkiye Biyoetik Dergisi, 2018 Vol. 5, No. 4, 165-174.